

Näringsutskottets betänkande

1982/83:10

om statligt stöd till industrin (skrivelse 1982/83:33, förslag 1982/83:4)

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels regeringens skrivelse 1982/83:33 om vissa frågor rörande industripolitiskt stöd,

dels riksdagens revisorers förslag (förslag 1982/83:4) angående det statliga stödet till industrin,

dels två motioner som har väckts med anledning av revisorernas förslag.

Regeringens skrivelse

Genom skrivelse 1982/83:33 har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet – industriminister Nils G. Åsling – i skrivelsen har anfört om vissa frågor rörande industripolitiskt stöd.

I skrivelsen återges som bilaga 1 sammanfattningen av industristödsutredningens betänkande (SOU 1982:72) Att avveckla en kortsiktig industripolitik, som bilaga 2 en sammanställning av remissyttranden över betänkandet och som bilaga 3 Industristödets kostnader, en rapport upprättad inom industridepartementet (och tidigare utgiven som Ds I 1982:5). De sålunda bifogade rapporterna kommenteras inledningsvis (s. 2–7) av föredraganden, som därvid bl. a. uttalar sig om motiv för statligt stöd till varvs- och stålindustrierna. I ett avsnitt om vissa frågor rörande handläggningen av industripolitiskt stöd lämnas en del uppgifter om aktuell utredningsverksamhet.

Motionsrätt har inte förelegat med anledning av skrivelsen.

Riksdagens revisorers förslag

Huvudsakligt innehåll

Riksdagens revisorer har granskat det statliga stödet till näringslivet och utredningsverksamheten kring detta stöd. I skrivelse till riksdagen redovisar de överväganden om en översyn av det statliga industristödets administration och utformning, om effektiviserad informationsöverföring och om vissa exportfrämjande åtgärder.

Revisorernas överväganden är baserade på en rapport med titeln Det statliga stödet till industrin (rapport 1981/82:3). Rapporten har remissbehandlats. En sammanfattning av rapporten och remissyttrandena är som bilaga fogad till revisorernas skrivelse.

Hemställan

Riksdagens revisorer hemställer i skrivelsen att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna i skrivelsen redovisade synpunkter och förslag avseende

1. en samlad översyn av industristödets administration och utformning i syfte att bl. a. begränsa antalet stödorgan och stödformer,
2. införandet av ett register över stödföretagen,
3. en ökad samordning och en mer ändamålsenlig strukturering av den information som samlas in om den internationella ekonomiska, tekniska och handelspolitiska utvecklingen,
4. en förteckning över viktigare informationskällor i vad avser den tekniska, industriella och handelspolitiska utvecklingen,
5. en sammanställning av de förslag som framkommit vid de senaste årens omfattande näringspolitiska utredningsverksamhet,
6. en ökad samordning av den exportfrämjande verksamheten,
7. en förstärkning av den insatsvaruproducerande industrins konkurrenskraft samt
8. behovet att upprätthålla en beredskap på tekoområdet så att åtgärder snabbt kan sättas in om de i proposition 1981/82:148 om åtgärder för tekoindustrin, m. m. föreslagna åtgärderna visar sig otillräckliga.

Motionerna

Yrkanden

De motioner som har väckts med anledning av riksdagens revisorers förslag är

1982/83:51 av Knut Wachtmeister (m), vari hemställs att riksdagen i anslutning till förslagets behandlande som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det statliga stödet till näringslivet,

1982/83:52 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i revisorernas hemställan,

2. uttalar att det beredskapspolitiska industristödet bör överflyttas från ÖEF [överstyrelsen för ekonomiskt försvar] till annan myndighet.

Yrkandenas innebörd och motivering

Problemen i den svenska ekonomin förklaras till betydande del av den bristande förmågan att genomföra nödvändiga strukturella anpassningar av näringslivet, sägs i motion 1982/83:51 (m). Den växande subventioneringen av bl. a. krisföretagen anges som ett viktigt element härvidlag. För att den nyligen genomförda växelkursanpassningen – enligt motionären alltför drastisk – skall kunna utnyttjas av svensk industri måste, heter det vidare, de expanderande företagen tillförsäkras nödvändiga resurser. En avgörande förutsättning är då att industristödet successivt avvecklas. Riksdagens revisorers förslag är därför till stor del inaktuella, hävdar motionären. Revisorerna har också överskattat effekterna av olika register och samordningsåtgärder.

I motion 1982/83:52 (vpk) uttalas att revisorernas förslag är i hög grad motiverade och står i god överensstämmelse med vad vänsterpartiet kommunisterna har anfört om behov av större medvetenhet och långsiktighet i industripolitiken. Revisorerna har utan hemställan berört möjligheten att ansvaret för beredskapspolitiskt industristöd skulle överflyttas från överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) till annan myndighet. Motionärerna rekommenderar en sådan förändring och riktar i detta sammanhang stark kritik mot ÖEF:s administration av detta industristöd.

Utskottet*Inledning*

Staten har på senare år gjort omfattande insatser för att stödja företag och branscher inom industrin. Stödet har getts i olika former, såsom bidrag, lån, garantiutfästelser, skattelättnader och allmän service. Många stödåtgärder har varit av sådan karaktär att riksdagen vid beslutstillfället inte har kunnat säkert bedöma de verkliga kostnaderna för dem. Utvecklingen under senare delen av 1970-talet kännetecknas av ett kraftigt ökat inslag av icke-permanent industristöd, betingat av strukturproblem inom särskilda företag eller grupper av företag.

Regeringens skrivelse

I två uttalanden till regeringen våren 1979 begärde riksdagen en samlad redogörelse för statens åtaganden på industripolitikens område och en utredning av de industripolitiska stödåtgärdernas effekter. Med hänvisning till dessa uttalanden har den nyligen avgångna regeringen i september i år beslutat att avlämna en skrivelse till riksdagen om vissa frågor rörande industripolitiskt stöd. Till skrivelsen har fogats sammanfattningar av de fakta och överväganden som har redovisats i industristödsutredningens betänkande (SOU 1981:72) Att avveckla en kortsiktig industripolitik och av

remissyttrandena över detta betänkande. Vidare återges en inom industridepartementet upprättad rapport om industristödets nettokostnader. I själva skrivelsen presenterar regeringen vissa av industriminister Nils G. Åsling uttryckta synpunkter på det industripolitiska stödets omfattning, inriktning och handläggning.

Av vad industriministern anfört framgår att regeringen inte har betraktat riksdagens nyss berörda utrednings- och redovisningsönskemål såsom helt tillgodosedda genom det material som nu föreligger. Bl. a. aviseras fortsatt utredning rörande strukturomvandlingen i industrin och behovet av statliga stödinsatser. När det gäller det industripolitiska stödets administration hänvisas till flera pågående eller just avslutade utredningar. En periodiskt återkommande redovisning av den nämnda departementspromemorians typ förordas i skrivelsen. Därvid framhålls att det är angeläget att metodiken vad gäller beräkningssätt och effektmätningar utvecklas ytterligare. Övervägandena i skrivelsen formar sig delvis till en förklaring av och motivering för de stödinsatser som har genomförts under Nils G. Åslings tid som industriminister.

Utskottet finner det värdefullt att den föreliggande redogörelsen har kommit till stånd och instämmer i att redovisningar av denna typ, genomförda med en successivt förbättrad metodik, bör bli ett återkommande inslag i underlaget för statsmakternas näringspolitiska bedömningar. Att på grundval av vad som anförs i skrivelsen gå in på en allmän diskussion av det statliga industristödet finner utskottet inte motiverat. Utöver vad som skett genom det redan sagda tar utskottet alltså inte ställning till regeringens överväganden. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna och räknar härvid med att det material som har presenterats kommer att beaktas även framgent.

Riksdagens revisorers förslag

Regeringen har i sin skrivelse åberopat bl. a. en rapport om det statliga stödet till industrin på vilken riksdagens revisorer bygger det förslag i ämnet som de nyligen har avlämnat till riksdagen (förslag 1982/83:4). Den fullständiga rapporten innehåller en ganska omfattande kartläggning av olika stödåtgärder och deras administration och dessutom översikter över industripolitisk utredningsverksamhet och riksdagens behandling under senare år av frågor om riktlinjer m. m. för näringspolitiskt stöd. I anslutning till detta faktamaterial har revisorerna formulerat ett antal synpunkter och förslag som efter en remissbehandling, vars utfall också redovisas för riksdagen, har något modifierats. Revisorernas slutliga förslag går ut på att riksdagen skall hos regeringen begära en samlad översyn av industristödet och därutöver olika samordnings- och reformåtgärder av mera specifikt slag. Det föreslagna åtgärdsprogrammet i sin helhet har återgetts i det föregående (s. 2).

Två motioner har väckts i ärendet. I den ena, 1982/83:52, ansluter sig vänsterpartiet kommunisterna till revisorernas förslag, vilket ju har kommit till utan medverkan från detta parti. Motionen innehåller också ett yrkande av innebörd att ansvaret för det beredskapspolitiska industristödet bör överflyttas från överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) till annan myndighet. Den andra motionen, 1982/83:51 (m), är allmänt negativ till revisorernas förslag. Motionärens utgångspunkt är att industristödet successivt bör avvecklas. Revisorerna har, menar han, överskattat effekterna av de praktiska åtgärder som de förordar.

Utskottet finner revisorernas genomgång av det statliga industristödet vara av värde. Som revisorerna delvis själva nämner och som också berörs i regeringens skrivelse i ämnet pågår emellertid redan åtskilliga aktiviteter som ligger i linje med revisorernas önskemål. Bl. a. förbereds en omprövning av statens industriverks verksamhet och organisation; en utredning härom har just avslutats. Utöver vad som i de nu föreliggande dokumenten omtalas om detta och andra projekt vill utskottet upplysa om att riksrevisionsverket förbereder en granskning av de statliga insatserna för svensk export. En förstudie har nyligen redovisats i en diskussionspromemoria. Det bör också nämnas att statens industriverk numera har satt i gång sina av revisorerna aviserade aktiviteter till förmån för underleverantörsföretagen.

Mot här angiven bakgrund finner utskottet det inte motiverat att riksdagen nu vänder sig till regeringen med ett sådant förslag till åtgärdsprogram som det revisorerna har anvisat. Det bör kunna förutsättas att regeringen utan särskild begäran från riksdagens sida allsidigt överväger industristödets omfattning och utformning. Det sagda innebär att inte heller motionärernas yrkanden om att riksdagen skall tillställa regeringen positiva eller negativa kommentarer till revisorernas förslag bör föranleda någon åtgärd. Den speciella fråga rörande ÖEF som tas upp i motion 1982/83:52 (vpk) bör enligt utskottets mening inte avgöras i detta sammanhang. Ett ställningstagande i den frågan kräver ett fylligare underlag, som riksdagen inte nu har tillgång till. Motionen avstyrks alltså i denna del.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. lägger regeringens skrivelse 1982/83:33 till handlingarna,
2. avslår förslag 1982/83:4 samt motionerna 1982/83:51 och 1982/83:52.

Stockholm den 24 november 1982

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Ivar Franzén (c), Sture Thun (s), Bo Finnkvist (s) och Inga-Britt Johansson (s).